

A nő a Jászkunság társadalmában

– A vászoncelédttől a vállalkozó nőig. Jászberény, 2011. (287 p.)

Ugyan évezredek átölelő kötetet adott közre a jászberényi Jász Múzeumért Alapítvány, A nő a Jászkunság társadalmában konferencia tanulmányaival, de a közel háromszáz oldalas, számos fotóval színesített könyvnek igencsak modern a témája. Nem a feminizmus időnként újra és újra feltámadó divatja miatt, hanem mert az általa kutatott kérdéskör tudományos megközelítése sem itthon, sem világszerte nem tekinthet vissza jelentős múltra. A nemi szerepek társadalmi vizsgálata még igen a kezdetén tart mindenütt. A nők történetének önálló stúdiumként való feldolgozása csupán a múlt század hatvanas éveiben kezdődött az Egyesült Államokban, igaz akkor valóban a már említett feminista mozgalom hatására. A hazai viszonylatban főleg úttörőnek számító munka pedig annak ellenére, hogy egy szűkebb hazai földrajzi, kulturális közegeből indul ki, látóhatára térben a távoli rokon oszétoktól a középkori jászokon és kunokon keresztül a 21. századi vállalkozó nőig tejed, s következtetései, megállapításai messze, túlnyúlnak két, egymással szoros kapcsolatban élő etnikum keretein. A tematikailag pedig a parázna nőktől kezdve a családi életen át a gazdaságban betöltött szerepeket is felöleli, bevégezve a földi élet utolsó állomásával a temetővel, ami szinte egyedül őrizte meg számunkra egy elenyészett életforma emlékeit. A huszonnyolc szerző, néprajzosok, történészek, levéltárosok, régészek, politológusok, kulturális menedzser, helytörténész, turkológus kutatásainak modern vállalkozó nő tapasztalatainak összegzése. A tanulmányosorozat mellett, hogy számos egymástól független, de egymást kiegészítő kutatási terület össz munkájával igyekszik láthatóvá tenni a mai alapját képező múltba vesző női világot igyekszik olyan személyiség, egy királynő szerepének vizsgálatával is plasztikusabbá tenni, aki megfelelően reprezentálja a nők mindenkori jelenlétét a történelemben. Jelen esetben a jászok között igen népszerű Mária Teréziát, akinek kapcsán érdekes megállapításokat és elemzést kínál az olvasónak a széles körben ismert, a királynővel foglalkozó erotikus anekdoták háttéréről is. A kötet lapjait forgatva emellett színes kalandozást tehetünk a szinte a közelmúltig élő oszétiai nőrablásoktól kezdve az alföldi paraszti világig, tekintve az utóbbinak a középkor óta folyamatosan változó, de a nők számára időnként szinte kegyetlenségig kemény életébe. Ahol az asszonyok nem egyszer folytattak sikeres harcot a családon belüli hatalmi viszonyok befolyásolására, ami időnkénti kudarca ellenére már előre vetíti a férfival egyenrangú, vagy elé törő modern nő képét is. A kötet érdekes, fantáziát izgató kortörténeti emlékei a házasság szentsége elleni támadások, a paráznalkodás miatta lefolytatott tanúkihallgatási jegyzőkönyvek, a régen ritka, de nem lehetetlen válásoknak az anyaga is. Emellett találkozhatunk benne olyan, a női létet kísérő mindennapi jelenségekkel, mint a szülés, gyermekágy, születésszabályozás, a megesett lányok, sorsa, s nem utolsósorban az asszonyok nagyon fontos, családot összetartó szerepe is. Természetesen nem maradhat ki a felsorolásból a hitvilág, és az elsősorban a nőkhöz köthető boszorkányosság sem a kötetből, melyben jó néhány, a királynőnél ugyan kevésbé látványos, de a maga helyén legalább olyan fontos sorsú, szerepű asszony életébe is betekintést nyerhetünk. A kötetet végül a címben is szereplő vállalkozó, családfenntartó nők története zárja, összekötve egyúttal a múltat is a jelennel.

Szathmáry István